

Κάστρο Χρυσής

Ερείπια σημαντικού κάστρου της Μεσοβυζαντινής περιόδου, πάνω από το χωριό Χρυσή, 27 χιλιόμετρα από την Έδεσσα.

Ιστορία

Τα Μογλενά (ονομασία σλαβικής προέλευσης) είναι από τους οικισμούς που δημιουργήθηκαν και οχυρώθηκαν για πρώτη φορά κατά την πρώιμη Βυζαντινή περίοδο, μάλλον νωρίτερα από τον 6ο αιώνα. Στους επόμενους αιώνες, ο οικισμός σιγά-σιγά αναπτύχθηκε και διαμορφώθηκε σε καστροπολιτεία.

Η πόλη στα τέλη του 10ου αι. πέφτει στα χέρια του τσάρου των Βουλγάρων Σαμουήλ και το 1015 ελευθερώνεται από τον αυτοκράτορα Βασίλειο Β' Βουλγαροκτόνο.

Αργότερα, το 1082, καταλαμβάνεται από τους Νορμανδούς του Βοημούνδου (εκ των ηγετών αργότερα της Α' Σταυροφορίας), που φρόντισε και για την αποκατάσταση των τειχών. Την ίδια χρονιά ο μέγας Δομέστικος Γρηγόριος Πακουριανός απομακρύνει τους Νορμανδούς και καταστρέφει τα τείχη.

Τον 12ο αιώνα επί δυναστείας Κομνηνών, τα Μογλενά ήταν τόπος εξορίας των αιρετικών και αργότερα τόπος εγκατάστασης Πετσενέγκων. Εκείνη την περίοδο έδρασε στην περιοχή ο όσιος Ιλαρίων, επίσκοπος Μογλενών (1090-1164).

Η ιστορία των Μογλενών δεν είναι ακριβώς γνωστή (σε εμάς τουλάχιστον) μετά τον 12ο αιώνα. Λογικά, τα τείχη πρέπει να επιδιορθώθηκαν στοιχειωδώς για προστασία του πληθυσμού κατά τους επόμενους ταραγμένους αιώνες. Περί το τέλος του 12ου αιώνα πέρασε στην κατοχή της «2ης Βουλγαρικής Αυτοκρατορίας» του Ιβάν Άσεν. Γύρω στο 1350 κατακτήθηκε από τους Σέρβους του Στέφανου Δουσάν και ίσως ξαναέγινε για λίγο Βυζαντινή πριν το τέλος του 14ου αιώνα όταν οι Οθωμανοί κατέλαβαν τα Βαλκάνια. Φαίνεται ότι αυτήν την περίοδο παρήκμασε και βαθμιαία ερήμωσε, πιθανότατα πολύ πριν από την τουρκική κατάκτηση.

Δομικά, Αρχιτεκτονικά, Οχυρωματικά Στοιχεία

Το κάστρο καλύπτει μια έκταση 40 περίπου στρεμμάτων.

Η έρευνα του χώρου εγκαινιάσθηκε τα έτη 1985-1987 και κατά τη διάρκειά της εντοπίσθηκε η περίμετρος του κάστρου (περί τα 500μ) και αποκαλύφθηκαν το νοτιοανατολικό τμήμα των τειχών , τρεις πύργοι (δύο στρογγυλοί και ένας τετράγωνος) και δύο ναοί, που χρονολογήθηκαν στο 10ο-12ο αι. Το τείχος που αποκαλύφθηκε παρακολουθεί τη βραχώδη όχθη του παραρρέοντος ποταμού **Μογλενίτσα**, είναι διπλό και έχει πάχος 2,40μ.και σωζόμενο ύψος μέχρι 7μ. Περίπου.

Μέσα στον περιτειχισμένο χώρο ανασκάφηκε τμήμα μιας μεγάλης τρίκλιτης βασιλικής του 11ου-12ου αιώνα, που ήταν μάλλον η μητρόπολη των Μογλενών.

Μετά το 1922, οι πρόσφυγες-κάτοικοι του χωριού χρησιμοποίησαν αρκετό οικοδομικό υλικό από το κάστρο και την εκκλησία για το κτίσιμο των σπιτιών τους, ενώ το 1980 το κάστρο της Χρυσής ανακηρύχθηκε αρχαιολογικός χώρος.

Οι διάφορες πηγές φαίνεται να συμφωνούν στη χρονολόγηση της οικοδόμησης του κάστρου: 10ος-12ος αιών. Πάντως η ιστορία των Μογλενών μας αποκαλύπτει ότι τον 10ο αιώνα υπήρχαν ήδη ισχυρά τείχη τα οποία ο Βουλγαροκτόνος δυσκολεύτηκε να εκπορθήσει. Τα τείχη αυτά ανακατασκευάστηκαν και καταστράφηκαν μέσα στον 11ο αιώνα. Ίσως αυτά είναι τα ερείπια που αντικρίζουμε σήμερα.

Το Κάστρο στην Τέχνη και στο Λόγο

Η Πηνελόπη Δέλτα στο βιβλίο της *Τον καιρό του Βουλγαροκτόνου* αναβιώνει την ιστορία των Μογλενών και της κατάληψής της πόλης από τον Βασίλειο τον Βουλγαροκτόνο.

<http://www.kastra.eu/castlegr.php?kastro=xrysi>